

ความท้าทายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติซ้ำซ้อนในชายแดนใต้
กรณีศึกษา หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Challenges in Healing the Southern Provinces of Thailand Disaster

Victims: A Case Study Moo 2, Bana Subdistrict, Muang Pattani District

อัชรีณี การิษา^{1*}, วิกันดา แก้วนาวิ², อลิสสา หะสามะ³, อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย⁴, ฉันยากร ตุดเทื่อ⁵, สวัสดิ์ ไทลภากรณ์⁶

^{1,2,3,4,5,6}มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

*Faiassaree20@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความท้าทายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและ การประสพการณ์จากสถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และการสำรวจ เลือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ชาวบ้าน 13 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และเจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 1 คน ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีประสบการณ์ด้านภัยพิบัติธรรมชาติในปี พ.ศ.2553 และเหตุการณ์น้ำท่วมประจำทุกปี และมีประสพการณ์จากความไม่สงบในชุมชนเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 มีผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและ ความไม่สงบชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นในชุมชน 1 ราย เป็นผู้ได้รับผลกระทบต่อสภาพร่างกายโดยตรง ตาบอดทั้งสองข้าง ผลกระทบทางอ้อมได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจ 11 คน มีอาการวิตกกังวล เคยอยู่ในเหตุการณ์ทั้งภัยพิบัติธรรมชาติและเหตุการณ์ความไม่สงบในชุมชน การช่วยเหลือเยียวยาไม่เพียงพอ ต้องการเงินช่วยเหลือ อาชีพ สัญญาเตือนภัย ศูนย์อพยพและการเยียวยาสภาพจิตใจ

คำสำคัญ : ความท้าทาย ภัยพิบัติธรรมชาติ การเยียวยา สถานการณ์ความไม่สงบ ปัตตานี

Abstract

The objective of this research was to explore the challenge of healing the natural disaster and man-made disaster's victim at Moo 2, Bana Subdistrict, Muang Pattani District. This research used qualitative research, face to face interview and survey research. Specific key informants had been choosing. They are 13 key informants, 1 head village and 1 disaster prevention and mitigation officer. This

research found that this community has experience by natural disaster in 2010 and annual flooding together with the experience by unrest in 2007. Only 1 key informants experience by both kind of disaster. The key informant is blind. 11 key informants appear anxiety while not enough aid and healing options. They need more help such as money, occupation, alarm, evacuation centre and psychological healing.

Keywords: challenge, natural disaster, healing, unrest and Pattani

บทนำ

ตั้งแต่อดีตประชาชนทุกคนบนโลกต่างเคยเผชิญหน้ากับภัยพิบัติทางธรรมชาติ มานับครั้งไม่ถ้วน และนับวันจะยิ่งส่งผลกระทบรุนแรงมากขึ้น ช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา หลายประเทศทั่วโลกต่างต้องเจอกับภัยธรรมชาติมากมาย ตั้งแต่คลื่นอากาศร้อนคุกคามยุโรป เฮอร์ริเคนแคทริน่าถล่มรัฐนิวออร์ลีนในสหรัฐอเมริกา พายุไซโคลนนาร์กีสถล่มพม่า รวมถึงประเทศไทยมีอันดับความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติเป็นอันดับที่ 7 ในกลุ่มประเทศอาเซียน และอันดับ 85 ของโลก (World Risk Report, 2011 อ้างใน TKPark, 2555) แม้ว่าเราจะมีเทคโนโลยีในการเตือนภัย หรือช่วยบรรเทาความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน แต่ก็ไม่สามารถจะห้ามการเกิดภัยพิบัติไม่ให้เกิดขึ้นได้เลย องค์การอนามัยโลก (กัลยาวีรอนนท์จารย์, 2560) จำแนกภัยพิบัติออกเป็น 2 ประเภท คือ ภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติ (Natural Disaster) เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด น้ำท่วม ลมมรสุม และภัยพิบัติที่เกิดจากมนุษย์ (Man-made Disasters) เช่น ภัยจากความมั่นคงและการก่อวินาศกรรม

นักวิชาการหลายคนมองว่า ภัยพิบัติเกี่ยวพันไปถึงเรื่องของการเมืองและรัฐศาสตร์ ตัวอย่างจากงานวิจัยเรื่อง ‘Politics of natural disaster : how governments maintain legitimacy in the wake of major disasters, 1990-2010’ ของ Zahidul Arefin Choudhury แห่งมหาวิทยาลัยไอโอวา ได้ตัวอย่างถึงความสัมพันธ์ระหว่างภัยพิบัติกับรัฐบาลเอาไว้หลายกรณี เช่น ในปี 2002 เคยเกิดน้ำท่วมฉับพลันในแม่น้ำเอลเบ (Elbe) ในเยอรมนี นายกรัฐมนตรีของเยอรมนีคือ แกร์ฮาร์ด ชโรเดอร์ (Gerhard Schroder) มีความสามารถในการรับมือกับภัยพิบัติได้เป็นอย่างดี หรือเมื่อเกิดสึนามิในปี 2004 ที่อินโดนีเซีย หลังเหตุการณ์สึนามิ รัฐบาลอินโดนีเซียก็ใช้โอกาสนี้เร่งกระบวนการข้อตกลงสันติภาพกับอาเจะห์ ซึ่งสุดท้ายก็ทำให้เกิดสันติภาพขึ้นมาได้ (Tomorn Sookprecha, 2019)

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องบาดแผลทางใจและเพศสภาพจากภัยธรรมชาติ ในบริบทความขัดแย้ง โดยอ้างอิงงานวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบอาเจห์อินโดนีเซียและภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย เมื่อปี ค.ศ. 2017 ของ Hasamoh (2017) พบว่า ผลกระทบบาดแผลของภัยพิบัติประเภทภัยพิบัติธรรมชาติและภัยพิบัติจากน้ำมือของมนุษย์ ไม่สามารถแยกประเภทออกจากกันได้ การศึกษาประเด็นภัยพิบัติ ที่ต้องศึกษาร่วมกัน เพราะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติซ้ำซ้อน จะมีความแตกต่างจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติประเภทเดียว ทั้งนี้เนื่องมาจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ความเชื่อทางวัฒนธรรมและศาสนา รวมทั้งลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของ บุคคล และชุมชน ที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน ผลของภัยพิบัติจึงมีความแตกต่างกัน Hasamoh (2017) ยังพบว่า รูปแบบของการบาดเจ็บทางจิตของเหยื่อที่มีประสบการณ์จากภัยพิบัติทั้งสองแบบ คือ ความรู้สึกผิด ความเศร้าโศก ผันร้าย ความโกรธ การนอนไม่หลับ การถอนตัวทางสังคม การหลงลืม การแข่งแข่งของร่างกาย การกระแทก การโจมตีเสียขวัญ ความวิตกกังวล ความรู้สึกทำอะไรไม่ถูกสิ้นหวังความว่างเปล่าการสูญเสียและการหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์กัน และมีความซับซ้อน

จากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่า ในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและภัยพิบัติจากน้ำมือของมนุษย์ มีความท้าทายอย่างไร โดยเฉพาะประเด็นด้านนโยบายด้านการเยียวยา ในชุมชนตำบลบานาผู้วิจัยเลือกศึกษา เป็นพื้นที่ที่มีผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทั้งสองประเภท

ชุมชนตำบลบานาเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล สภาพดินเป็นหาดโคลนเลน เนื่องจากอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำปัตตานี ทิศเหนือติดกับอ่าวไทย ทิศตะวันออกติดกับอ่าวบางปู จากการสำรวจลงพื้นที่พบว่า ตำบลบานามีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเล โดยที่ชุมชนตำบลบานา หมู่ที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 โซน 1. โซนตะวันออกยาโต๊ะ ฝั่งตะวันตก 2. โซนตะวันตก (ยาโต๊ะ) 3. โซนกลาง (ตือเงาะฮ) “... (หมู่ที่ 2 บานา) ก็แบ่งเป็น 3 โซน ตะวันออก โซนตะวันตก นั่นก็...โซนตือเงาะฮ (โซนกลาง) โซนตรงกลางคือโซนที่ก๊ะอยู่ติริมถนน มีตลาดนัดบานาทุกวันจันทร์ พุธ ศุกร์ ส่วนใหญ่โซนกลางจะประกอบอาชีพราชการ ส่วนโซนฝั่งตะวันตกเค้าเรียกเลาะนาอายุอยู่ติริมทะเลอ่าวปัตตานี โซนนั่นจะประกอบอาชีพประมงกัน...” (ก๊ะยะห์, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 กันยายน 2563) พื้นที่แห่งนี้ยังได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้าน โดยเฉพาะการออกหาปลาในเวลากลางคืน บางคนมีประสบการณ์ถูกตรวจค้นเรือโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพราะต้องสงสัยว่าจะเป็นผู้ก่อการร้ายและนำเรือออกไปเพื่อวางแผนก่อความไม่สงบ ทำให้ชาวประมงไม่สามารถหารายได้เหมือนเมื่อก่อน ในพื้นที่เดียวกันยังมีประสบการณ์จากภัยพิบัติธรรมชาติ ได้แก่ เมื่อวันที่ 27

พฤษภาคม พ.ศ. 2553 เกิดเหตุการณ์พายุดีเปรสชันพัดขึ้นฝั่ง วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2558 พายุ
หว่ามก่อ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ.2562 เหตุการณ์พายุปลาบึก และวันที่ 24 มิ.ย. พ.ศ.2563 มีปัญหา
สันดอนทรายขนาดใหญ่จากโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานี ทำให้ชาวบ้านไม่สามารถออกเรือหาปลาใน
เวลากลางคืนและระบบนิเวศน์เสียหาย สัตว์ทะเลลดน้อยลง และจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติที่
ผ่านมาส่งผลให้ชาวบ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้รับผลกระทบรวม
ทั้งหมด 11 ราย ความเสียหายได้แก่ บ้านพังทั้งหลังและข้าวของพังเสียหายจำนวน 1 ครัวเรือน บ้าน
เอียงไม่สามารถอยู่อาศัยได้จำนวน 1 ครัวเรือนหลังคาและกระเบื้องแตกจำนวน 9 ครัวเรือน

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความท้าทายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและ
ประสบการณ์จากสถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องประสบการณ์ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติและความรุนแรงจากความไม่
สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และการเยียวยาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรณีศึกษา หมู่ที่ 2 ตำบล
บานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาประสบการณ์ด้านภัยพิบัติทาง
ธรรมชาติและ ความรุนแรงจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ได้ และการเยียวยาโดย
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรณีศึกษา หมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

ขอบเขตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 13 คน ประกอบด้วยประชากรกลุ่มเสี่ยง
ภัย ภัยพิบัติในพื้นที่ความขัดแย้งชายแดนใต้ชุมชนตำบล หมู่ที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัด ปัตตานี
จำนวน 13 คน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติในพื้นที่ความไม่สงบ
ชายแดนใต้ ได้แก่ ชาวบ้าน 11 คน ที่ผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ และได้รับ
ผลกระทบทางอ้อมจากการอยู่ในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และเจ้าหน้าที่
ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยองค์การบริหารส่วนตำบลบานา 1 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ หมู่ที่ 2 ชุมชนตำบลบานา อำเภอ
เมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติอยู่บ่อยครั้ง ปี พ.ศ.
2553 เหตุการณ์พายุหมุนเขตร้อน ปี พ.ศ.2562เหตุการณ์พายุปลาบึก อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่เคยเกิด

สถานการณ์ความไม่สงบในชุมชน ดังนั้นพื้นที่ดังกล่าวจึงมีความเป็นเฉพาะเหมาะสมแก่การเลือกเป็น
สนามวิจัย

ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ใช้ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง ธันวาคม 2563

ระเบียบวิธีวิจัย

การรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น
ในอดีต เพื่อมุ่งตอบคำถามในการวิจัย โดยวิธีการสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured
Interview) ที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก
เหตุภัยพิบัติ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ในระดับ ปฏิบัติงาน
ผู้บริหารองค์กร ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญในด้านการ
เตรียมพร้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติ และผู้ประสบภัยพิบัติ นอกจากนี้ จะใช้ข้อมูล ทฤษฎี
มาประกอบ การศึกษา ได้แก่ บทความสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์
แหล่งข้อมูลต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งออกมาเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 5 ส่วนได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความทรงจำเกี่ยวกับการ
ประสบการณ์ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความทรงจำเกี่ยวกับการประสบเหตุการณ์ความรุนแรงใน
พื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ ความต้องการได้รับการเยียวยา และการให้การเยียวยาโดยหน่วยงานที่
เกี่ยวข้อง

2) เครื่องมือการศึกษาชุมชน 8 เครื่องมือได้แก่ แผนที่ชุมชน เส้นเวลาเครื่องมือเส้น
เวลา ลำดับช่วงเวลาเครื่องมือลำดับช่วงเวลา แผนที่ทรัพยากร ผังผู้รู้ ปฏิทินฤดูกาล การใช้เวลาใน
1 วัน และใยแมงมุมเจ้าปัญหา

3) แบบบันทึกการสนทนา (focus group) ประกอบไปด้วยประเด็นคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาประสบการณ์ด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติและ ความรุนแรง
จากสถานการณ์ความไม่สงบ ต่อความคิดเห็นด้านแนวทางการเยียวยา ในชุมชนผู้ได้รับผลกระทบใน
พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา หมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้

ดำเนินการวิเคราะห์ต่าง ๆ ดังนี้ เริ่มวิเคราะห์ข้อมูลในภาคสนามตั้งแต่ลงพื้นที่โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บข้อมูลในพื้นที่และได้ทำการจัดบันทึกประเด็นสำคัญของการสัมภาษณ์ไว้พร้อมทั้งบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์จากนั้นสู่กระบวนการแปลผลข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบสร้างข้อสรุป และนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม อีกทั้งมีการคิดเชิงนโยบายกับคนในชุมชน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ที่มีความตรงในเชิงเนื้อหา และมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้ ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัยและแบบสัมภาษณ์จำนวน 3 คน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัย การดำเนินงานวิจัย และสิทธิ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนการสัมภาษณ์ เพื่อยืนยันว่าข้อมูลทุกอย่างจากการสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยในครั้งนี้นี้เท่านั้น และสามารถเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแน่นอน

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับภัยพิบัติ ภัยพิบัติ มีความหมายในทางสากล และถูกนิยามโดยสำนักงานว่าด้วยกลยุทธ์ระหว่างประเทศเพื่อการลดภัยพิบัติแห่งสหประชาชาติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557) ว่าเป็นการหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคมอย่างกว้างขวาง อันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดผลกระทบเกินกว่าความสามารถในการรับมือบริหารจัดการของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติสามารถจัดหมวดหมู่ได้เป็น 3 ประเภท ใหญ่ ได้แก่ 1) ภัยพิบัติอันเกิดจากธรรมชาติ อาทิ คลื่นใต้น้ำ (Tsunamis) วาตภัย พายุฝน 2) ภัยพิบัติอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ (Man-made Disaster) อาทิ ไฟไหม้ ระเบิด มลภาวะ 3) ภัยพิบัติอันเกิดจากทั้งธรรมชาติและมนุษย์ร่วมกัน (Hybrid Disaster) อาทิ การตั้งบ้านเรือน ถิ่นฐานบริเวณพื้นที่เสี่ยงดินถล่ม ทางน้ำป่าไหลหรือในบริเวณดินภูเขาไฟที่ยังมีโอกาสปะทุได้

แนวคิดเกี่ยวกับการเยียวยา พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และอรัญญา ต้อยคำศรี (2555) ได้กล่าวถึงการเยียวยาและฟื้นฟูไว้ว่า เมื่อบุคคลประสบภัยพิบัติโดยที่อาจส่งผลกระทบทางตรงหรือ

ทางอ้อมผลกระทบของภัยพิบัติจะนำมาซึ่งประเด็นที่เกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ ได้แก่ การเตรียมตัวรับสถานการณ์ (preparedness) การบรรเทาภัย (mitigation) การตอบสนอง (response) การฟื้นคืนสภาพ (recovery) และในภาวะที่มนุษย์ได้รับความเจ็บปวดจากการประสบการณตรงทำให้มนุษย์ไม่สามารถเผชิญปัญหาได้อย่างมีสติมนุษย์ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาได้ ดี โดยมีแนวทางหลัก 5 แนวทาง คือ 1. พื้นฐานต้องเริ่มจากชุมชน (Community-based) 2. ต้องมุ่งความยั่งยืน (Sustainable) 3. ต้องสร้างจากวัฒนธรรมและความเข้มแข็งของชุมชน (Build on strength of people and culture) 4. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local expertise) 5. ต้องเริ่มการสนับสนุนจากผู้ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดของเหตุการณ์ (extraordinary event) ส่วนมัลลิกานามสง่า (2554) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการเยียวยาไว้ว่า ภายในเวลาไม่ถึงครึ่งปี ประเทศไทยเราเกิดเรื่องเลวร้ายซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจ ร่างกาย และทรัพย์สิน แทบจะทุกหย่อมหยัา ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์แผ่นดินไหว น้ำท่วม การสู้รบกันในชายแดนทั้ง 3 จังหวัดภาคใต้ และระหว่างไทยกับกัมพูชา สำหรับผู้คนที่อยู่ท่ามกลางเหตุการณ์อันเลวร้าย บางคนยังมีแรงกายแรงใจฮึดขึ้นสู้อีกครั้ง บางคนก็ท้อแท้สิ้นหวัง ทว่า ไม่ได้มีแค่ผู้ใหญ่เท่านั้นที่รู้ร้อนรู้หนาวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่เด็กตัวเล็ก ๆ ตาดำ ๆ ก็ถูกแรงสั่นสะเทือนของเหตุการณ์เหล่านี้ครอบงำจิตใจให้รู้สึกหวาดหวั่นอยู่ไม่น้อย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาความท้าทายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและการประสบการณจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในพื้นที่หมู่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน 1. ข้อมูลทั่วไป 2. ความทรงจำเกี่ยวกับการประสบการณด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ 3. ความทรงจำเกี่ยวกับการประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ 4. ความต้องการได้รับการเยียวยา 5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้การเยียวยาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) **ข้อมูลทั่วไป** กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วยผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและ ความรุนแรงในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ หมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน 11 คน อายุระหว่าง 27-50 ปี และผู้ใหญ่บ้าน 1 คน อาชีพหลักส่วนใหญ่ทำประมงจำนวน 6 คน อีกทั้งยังเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และอาชีพเสริมส่วนใหญ่คือ รับจ้าง

ค้าขาย ทำนาเกลือ เกษตรกรรม และประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว โดยสภาพทั่วไปของชุมชน พื้นที่ตำบลบานานามีระยะทางห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองปัตตานี 8 กิโลเมตร มีเนื้อที่โดยประมาณ 24.75 ตารางกิโลเมตร (15,470 ไร่) ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน (ไทยตำบลตอทคอม, 2558; องค์การบริหารส่วนตำบลบานานา, ม.ป.ป.) สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล สภาพดินเป็นหาดโคลนเลน เนื่องจากอยู่ในบริเวณปากแม่น้ำปัตตานี เขตพื้นที่ ทิศเหนือ ติดกับ อ่าวไทย ทิศใต้ ติดกับ ตำบลตะลุโบะ และตำบลคลองมานิง อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ทิศตะวันออก ติดกับ อ่าวบางปู และเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลอาเนาะรู และเทศบาลเมืองปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี โดยชุมชนตำบลบานานา หมู่ที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 โซน 1. โซนตะวันออก 2. โซนตะวันตก (ยาโต๊ะ) 3. โซนกลาง (ตือเงาะฮ) ชาวบ้าน หมู่.2 ต.บานานา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ประมง ค้าขาย และรับราชการ โดยอาชีพการทำประมงเป็นอาชีพหลักที่สำคัญทางเศรษฐกิจสาขาหนึ่งของประเทศไทย มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับ ทำให้อาชีพนี้มีความโดดเด่นมาก โดยเฉพาะทางภาคใต้ ภาคกลางตอนล่าง และภาคตะวันออกของประเทศ เนื่องจากมีแนวชายฝั่งทะเลรวมทั้ง ประเทศยาวถึง 3,534 กิโลเมตร การประมงในทะเลจึงเป็นอาชีพที่ชาวบ้านบานานานิยมทำอย่างกว้างขวาง

2) ความทรงจำเกี่ยวกับการประสบการณ์ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ พบว่า ชาวบ้านมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับภัยพิบัติหลายเหตุการณ์ ได้แก่ วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 เกิดเหตุการณ์พายุดีเปรสชั่นพัดขึ้นฝั่ง วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2558 พายุหว่ามก่อ วันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2562 เหตุการณ์พายุปลาบึก และวันที่ 24 มิ.ย. พ.ศ.2563 สันดอนทรายขนาดใหญ่จากโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานีทำให้ชาวบ้านไม่สามารถออกเรือหาปลาในเวลากลางคืนและระบบนิเวศน์เสียหาย สัตว์ทะเลลดน้อยลง และจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติที่ผ่านมาส่งผลให้ชาวบ้าน หมู่ที่ 2 ตำบลบานานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้รับผลกระทบรวมทั้ง 11 ราย ความเสียหายได้แก่ บ้านพัง ทั้งหลังและข้าวของพังเสียหายจำนวน 1 คริวเรือน บ้านเอียงไม่สามารถอยู่อาศัยได้จำนวน 1 คริวเรือนหลังคาและกระเบื้องแตกจำนวน 9 คริวเรือน ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อยู่อาศัยติดริมทะเล เมื่อเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ จะส่งผลให้บ้านเรือนได้รับความเสียหายอยู่บ่อยครั้ง เกิดจากพายุลมแรง หรือบางครั้งน้ำท่วมสูง แต่ชาวบ้าน

เลือกที่จะไม่อพยพไปที่อื่น เพราะครอบครัวอาศัยอยู่ที่ชุมชนมาตั้งแต่กำเนิด ชาวบ้านจึงรักและหวง
แหนบ้านของตัวเองเป็นอย่างมาก

**3) ความทรงจำเกี่ยวกับการประสบเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ความไม่สงบชายแดน
ใต้** เหตุการณ์ความรุนแรงที่เคยเกิดขึ้นในชุมชนบานา ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2550 เหตุการณ์ทหารใช้อาวุธปืนเอ็ม.16 ยิงกลุ่มเด็กเยาวชน เป็นเหตุให้มีเด็กเสียชีวิต 2 คน และบาดเจ็บ 3 คน ขณะที่กำลัง
วิ่งเล่นซอหนากัน บริเวณริมถนน ทหารได้ให้เหตุผลว่าสถานการณ์ในช่วงดังกล่าวมีการสร้าง
สถานการณ์ลอบวางเพลิงเสาสัญญาณโทรศัพท์ห่างจากจุดเกิดเหตุประมาณ 2 กิโลเมตรทำให้ทหาร
เกิดความเข้าใจผิดว่าเด็กกลุ่มดังกล่าวเป็นคนร้าย จากรูปการแล้วเชื่อว่า เด็ก กลุ่มนี้ไม่เกี่ยวกับการ
ก่อเหตุเผาสัญญาณโทรศัพท์อย่างแน่นอน (MRGOnline, 2550) และในปีพ.ศ.2557 คนร้ายวาง
ระเบิดทั่วเมืองปัตตานีรวม 10 จุด ซึ่งบานาเป็น 1 ในจุดเกิดเหตุเกิดเหตุการณ์คนร้ายลอบวางระเบิด
บริเวณโคนเสาไฟฟ้าริมถนนสายบานา-แหลมบก คนร้ายได้นำระเบิดชนิดแสวงเครื่องบรรจุในท่อ
เหล็กทรงกลมขนาดกว้าง 15 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร จำนวน 3 ลูก วางไว้โคนเสา 3 ต้น แต่
ระเบิดทำงานเพียง 1 ลูก ทำให้เสาไฟฟ้าล้มตะแคง ส่วนอีก 2 ระเบิดไม่ทำงาน (สุเมธ ปานเพชร, อับ
ดุลเลาะ หวังหนี, 2557) จากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชนส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนมี
ความหวาดระแวงในการดำเนินชีวิต ไม่กล้าออกไปทำมาหากิน และมีความวิตกกังวลต่อการใช้ชีวิต
ในแต่ละวัน จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชุมชน
รายหนึ่ง

ชุมชนตำบลบานามีผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและยัง
ได้รับผลกระทบความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นในชุมชนบานา
อีกด้วย ส่งผลทั้งทางตรงคือสภาพร่างกายไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ และส่งผลทางด้านจิตใจมี
อาการวิตกกังวล หวาดระแวง และหวาดกลัว ทำให้การดำเนินชีวิตยากลำบากมากขึ้น การอพยพ
จากภัยพิบัติยากลำบากเนื่องจากร่างกายไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

5) ความต้องการเยียวยา ความท้าทายในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ
ซ้ำซ้อน พบประเด็นสำคัญ คือ ผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการการเยียวยาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านร่างกาย ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและความ
รุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบ มีความต้องการทางด้านร่างกาย อยากให้มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ

อพยพเมื่อเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติ เนื่องจากบางครอบครัวมีผู้สูงอายุ ผู้ป่วยติดเตียงและผู้พิการไม่สามารถช่วยเหลือตัวเอง **ด้านจิตใจและสังคม** ผู้ให้ข้อมูลมีอาการตึงเครียดและวิตกกังวล ยังคงหวาดระแวงกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีกครั้งในอนาคต ผู้ได้รับผลกระทบจากทั้งสองสถานการณ์ ทั้งภัยพิบัติธรรมชาติและความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบมีความทรงจำที่ยังคงติดอยู่ในหัวใจ ได้รับผลกระทบซ้ำซ้อนมีการพูดและเล่าเหตุการณ์ทั้งน้ำตา ก้มหน้าตลอดการให้สัมภาษณ์และมีน้ำเสียงที่สั่นคลอน อยากให้มีหน่วยงานมาดูแลจิตใจเพราะเมื่อมีอาการเครียดก็ไม่สามารถจัดการกับปัญหาความเครียดที่เกิดขึ้นได้ บางครั้งคิดอยากจะทำร้ายตัวเอง เพราะไม่มีที่ระบาย คิดโทษตัวเองทุกครั้งเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา

ด้านปัจจัย 4 ประการ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบมีความต้องการทางด้านร่างกาย อยากให้มีการมอบอาหารที่ดีกว่านี้ เพราะหลายครั้งที่ผ่านมามักจะได้อาหารแห้งเช่น ข้าวสาร ปลากระป๋อง และบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป อยากให้มีการมอบขนมปัง นม หรืออาหารที่มีคุณภาพและมีสารอาหารครบถ้วน และในส่วนของที่อยู่อาศัย จากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า บ้านที่หน่วยงานให้การช่วยเหลือเป็นเพียงสังกะสี ไม่คงทน เป็นรู และไม่มีความปลอดภัย ประตูสังกะสี ไม่คงทนต่อเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ที่อยู่อาศัยของผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่จะมีผู้สูงอายุ เด็กและสตรีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งความปลอดภัยเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีวิต เครื่องนุ่งห่มยังไม่เคยได้รับจากหน่วยงานใด อยากให้มีการมอบเครื่องนุ่งห่ม ผ้าปูที่นอน ตลอดจนหมอนและเสื้อผ้า เพราะเมื่อหลังจากเกิดเหตุการณ์สูญเสียทรัพย์สินภายในบ้านหลายอย่างหนึ่งในนั้นคือเครื่องนุ่งห่มด้วย และความต้องการทางด้านยารักษาโรคโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว ต้องได้รับยาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเกิดเหตุการณ์ไม่สามารถออกไปโรงพยาบาลได้ อยากให้มีหน่วยงานลงพื้นที่สำรวจผู้ป่วย ผู้ที่มีโรคประจำตัวหรือผู้ที่จำเป็นต้องได้รับยา เข้ามามอบยารักษาโรค หรือให้การรักษาเบื้องต้น

ด้านการประกอบอาชีพ เมื่อเกิดพิบัติทางธรรมชาติและความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบ เครื่องมือในการประกอบอาชีพที่ได้รับความเสียหายมากที่สุดคือ เรือประมง ทำให้ไม่สามารถออกเรือหาปลาได้ ชาวบ้านขาดรายได้ ไม่สามารถออกไปจำหน่ายอาหารทะเลได้ ยานพาหนะได้รับความเสียหายไม่สามารถใช้งานในการขับขี่ไปประกอบอาชีพได้ อีกทั้งเมื่อเกิดความไม่สงบในชุมชนชาวบ้านมีความหวาดกลัวไม่กล้าที่จะออกจากบ้าน อยากที่จะทำงานที่บ้านมากกว่าที่

อื่น ๆ ซึ่งมีการรับจ้างตัดไม้ ทำกึ่งแห้ง หรือค้าขายแค่เพียงตลาดนัดของหมู่บ้าน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตและเลี้ยงดูครอบครัว อยากให้หน่วยงานมอบอาชีพที่มั่นคง เพราะอาชีพรับจ้างรายได้ไม่แน่นอน

ด้านอื่น ๆ ได้แก่ เงินเยียวยา ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติและ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบกล่าวว่า มีความต้องการทางด้านเงินยังชีพ เนื่องจากหลังเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ไม่มีหน่วยงานใดมอบเงินช่วยเหลือเยียวยา ทำให้ไม่มีเงินซ่อมแซมบ้าน และไม่มีเงินใช้จ่ายในครอบครัว เพราะ รายได้ลดลง อีกทั้งบางราย ได้รับบาดเจ็บไม่สามารถทำงานได้ ทำให้การช่วยเหลือเยียวยาในเรื่องของภัยพิบัติทางธรรมชาติยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จึงทำให้ผู้ได้รับผลกระทบในเหตุการณ์ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ อยากให้มีการมอบเงินช่วยเหลือเยียวยาในระยะยาวเนื่องจากปัจจุบันผู้ได้รับผลกระทบบรรลุนิติภาวะแล้วครบเกณฑ์การช่วยเหลือเยียวยาจากภาครัฐ ซึ่งต้องการเงินในการใช้จ่ายในอนาคต

5) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้การเยียวยาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ประสบการณ์ได้รับการเยียวยาของผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติจาก เหตุการณ์พายุดีเปรสชันพัดขึ้นฝั่ง พายุหว่ามก่อ เหตุการณ์พายุปาบึก และ ชาวประมงได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์สั่นดอนทรายจากโครงการขุดลอกอ่าวปัตตานี อีกทั้งในชุมชนมีผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ที่เกิดขึ้นในชุมชน ส่งผลต่อร่างกาย จำนวน 1 ราย ผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติได้รับการเยียวยาจาก องค์การบริหารส่วนตำบลบานา และผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้ได้รับการเยียวยาจาก กระทรวงมหาดไทย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ แต่ไม่พบการช่วยเหลือเยียวยาในกรณีที่ได้รับผลกระทบซ้ำซ้อน ทั้งจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ แนวทางในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเยียวยา หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากตารางที่สรุปได้ว่าหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติ คือ กระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน

ภาคใต้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และ
กระทรวงการคลัง และหน่วยงานที่ให้การช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงจาก
สถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ คือ กระทรวงมหาดไทย ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงการคลัง แต่การช่วยเหลือยัง
ไม่มีการช่วยเหลือยาผู้ที่ได้รับผลกระทบกรณีได้รับผลกระทบซ้ำซ้อน

แนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก
สถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและ ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ส่วนใหญ่ เป็น
ครอบครัวที่มีรายได้น้อย บางครอบครัวสูญเสียผู้นำหรือผู้ดูแลครอบครัว เมื่อประสบภัยพิบัติ
ธรรมชาติเป็นเวลานาน ผลผลิต หรือวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย ทำให้
ครอบครัวขาดรายได้ ไม่สามารถหาเลี้ยงครอบครัวได้ โดยเฉพาะครอบครัวผู้นำเสียชีวิต /เจ็บป่วย
เรื้อรัง/พิการ/สูงอายุ หรือมีบุตรในความดูแลหลายคน บางรายเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความ
รุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้ ต้องประสบปัญหาซ้ำซ้อน ขาดที่พึ่ง ไม่สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ได้ตามอัตภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องติดตามให้การช่วยเหลือเยียวยา
ผู้ประสบภัยผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและ ความรุนแรงจากสถานการณ์
ความไม่สงบชายแดนใต้ โดยเฉพาะกลุ่มคนประสบภัยพิบัติซ้ำซ้อน เพื่อบรรเทาปัญหาความ
เดือดร้อนเฉพาะหน้า ให้ครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ตามอัตภาพ และเพื่อป้องกันปัญหา
อื่นที่จะตามมาหากไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนผู้วิจัยพบว่า
แนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติที่เกิดขึ้นใน
ชุมชน ชุมชนมีการเตรียมความพร้อมก่อนเกิดภัยพิบัติธรรมชาติ มีศูนย์อพยพ เสื้อชูชีพ มีการ
ฝึกอบรบว่ายน้ำให้แก่ชาวประมง และมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ซึ่งไม่
สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบที่ว่า การช่วยเหลือ
เยียวยาล่าช้า ในกรณีผู้ได้รับผลกระทบบ้านพังเสียหายทั้งหลังต้องอยู่อาศัยบ้านญาติก่อนระยะหนึ่ง
และเมื่อมีการช่วยเหลือซ่อมแซมบ้านก็ไม่ได้รับมาตรฐาน ไม่คงทนต่อสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติ
หรือความรุนแรงในพื้นที่ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และยังไม่เห็นหน่วยงานใดให้การช่วยเหลือในกรณี
ที่ได้รับผลกระทบซ้ำซ้อน ทั้งจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและสถานการณ์ความไม่สงบชายแดน
ใต้

อภิปรายผล

ชาวบ้านในตำบลบานามีประสบการณ์จากทั้งภัยพิบัติธรรมชาติและภัยพิบัติจากน้ำมือของมนุษย์ โดยมีลักษณะแตกต่างกัน คือ 1. ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางตรง เป็นปัจเจกชนที่ประสบกับภัยพิบัติธรรมชาติด้วยตัวเอง มีประสบการณ์ผ่านเหตุการณ์ภัยพิบัติที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ จึงมีทั้งตนเองตกเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ หรือเป็นผู้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ ซึ่งล้วนแต่ต้องการความช่วยเหลือจนถึงการเยียวยา 2. ผู้ที่ได้รับผลกระทบทางอ้อม เป็นปัจเจกชนที่ไม่ได้ประสบกับภัยพิบัติธรรมชาติด้วยตัวเอง แต่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ประสบภัย ซึ่งจะมีทั้งในส่วนที่เป็นสมาชิกนั้นยังคงมีชีวิตอยู่จึงต้องการรับการรักษา กลับที่สมาชิกนั้นเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งครอบครัวของผู้ประสบภัยจึงพึงสมควรได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม ชาวบ้านในตำบลบานาได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอันเกิดจากทั้งธรรมชาติและมนุษย์ร่วมกัน (Hybrid Disaster) ทำให้วิถีชีวิตในช่วงเกิดเหตุการณ์ต้องหยุดชะงัก เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ครอบครัว สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับภัยพิบัติของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2557) ชาวบ้านในชุมชนตำบลบานา ยังมีความต้องการเงินช่วยเหลือในการเยียวยาเพื่อฟื้นฟูจิตใจ ร่างกาย และทรัพย์สินที่เสียหาย นอกจากการดูแลประเภทหญิงชีพที่ได้รับ เนื่องจากความเดือนร้อนของชาวบ้านมีความซับซ้อนจากภัยพิบัติ 2 ประเภท ทั้งเหตุการณ์ความไม่สงบมาแล้วก่อนหน้าเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ ชาวบ้านบางคนเมื่อเกิดความเครียด แต่ไม่รู้วิธีในการจัดการกับความรู้สึกของตนเอง บางคนกล่าวว่า บางครั้งคิดอยากจะทำร้ายตัวเอง เพราะไม่มีที่ระบาย คิดโทษตัวเองทุกครั้งเมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา นอกจากนี้ชาวบ้านยังต้องการการเยียวยาด้านความจำเป็นพื้นฐานปัจจัย 4 เช่น อาหาร ต้องการอาหารที่มีคุณภาพและมีสารอาหารครบถ้วน ด้านที่อยู่อาศัย ในการบริจาควัสดุที่มีคุณภาพเพราะกังวลในด้านความปลอดภัย วัสดุไม่คงทน การเยียวยาจะช่วยให้ชาวบ้านในตำบลบานาสามารถมีร่างกายแข็งแรง ต่อสู้กับสถานการณ์ที่เลวร้าย สอดคล้องกับแนวคิดของ มัลลิกา นามสง่า (2554) ที่ให้ความสำคัญและความจำเป็นของการเยียวยา ทั้งนี้การเยียวยาของหน่วยงานที่ผ่านมา เช่น กระทรวงมหาดไทย ศอ.บต. ยังเน้นเยียวยาเฉพาะด้าน แต่ยังไม่พบว่ามึระบบการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติอันเกิดจากทั้งธรรมชาติและมนุษย์ร่วมกัน

การนำผลวิจัยไปใช้

กระทรวงมหาดไทย องค์การบริหารส่วนตำบลบานาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเยียวยา ศอ.บต. สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และกระทรวงการคลัง ควรดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติธรรมชาติอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การให้เงินบริจาคตามสมควร การพัฒนาอาหารในถุ้งยังชีพ ที่มีคุณภาพและมีสารอาหารครบถ้วน การสนับสนุนการซ่อมแซมวัสดุสำหรับบ้านและที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพเนื่องจากมีกลุ่มคนเปราะบาง ได้แก่ สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ อาศัยอยู่ในบ้าน หากวัสดุซ่อมแซมไม่มีความคงทน อาจเกิดความอันตรายซ้ำซ้อนต่อเหยื่อผู้ประสบภัย เนื่องจากการวิจัยพบว่า มีชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติมากกว่า 1 ประเภท รวมทั้งมีความต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อกระทรวงมหาดไทย ให้ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติซ้ำซ้อน โดยประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัยนี้คือ การสนับสนุนให้ความช่วยเหลือเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป
2. ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลบานา ให้ดำเนินการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนในตำบลบานา เพื่อนำไปสู่การลดผลกระทบจากภัยพิบัติซ้ำซ้อนได้อย่างเป็นรูปธรรม
3. ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ให้เลือกทำวิจัยในลักษณะเช่นนี้กับหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างกันในเรื่องของการช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติและภัยพิบัติจากน้ำมือของมนุษย์ เพื่อถอดองค์ความรู้และนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือเยียวยาอย่างถูกต้องเหมาะสมต่อไป
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานราชการทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศที่จะต้องทำการส่งเสริมแนวทางในการเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ภัยพิบัติธรรมชาติในพื้นที่ความไม่สงบชายแดนใต้เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือเยียวยาเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องประสบการณ์ด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติและความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบ ต่อความคิดเห็นด้านแนวทางการเยียวยา ในชุมชนผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ กรณีศึกษา หมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้รับการสนับสนุนการทำวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.อลิสสา หะสาเมาะ และคณาจารย์ในสาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีตลอดจนขอบคุณชาวบ้านหมู่ที่ 2 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

บรรณานุกรม

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). **การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด.
- กัลยาวีร์ อนนท์จารย์. (2560). **บทที่ 9 การบรรเทาสาธารณภัย**. สืบค้นจาก http://myblogcomnurse.blogspot.com/2017/08/blog-post_24.html.
- ไทยตำบลดอทคอม. (2558). **ข้อมูลตำบลบานา อำเภอเมือง ปัตตานี**. สืบค้นจาก <https://www.thaitambon.com/tambon/940104/shop>.
- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ และอรัญญา ต้อยคำศรี. (2555). **การฟื้นฟูภาวะจิตใจและการร่วมมือช่วยเหลือทางจิตวิทยาที่ยั่งยืนแก่เด็ก เยาวชนและครอบครัวหลังการประสบภัยพิบัติสึนามิ**. สืบค้นจาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/264840>.
- มัลลิกา นามสง่า. (2554). **เยียวยาจิตใจเด็กหลังเหตุการณ์เลวร้าย**. สืบค้นจาก <https://www.posttoday.com/life/healthy/87159>.
- สุเมธ ปานเพชร และอับดุลเลาะ หวังหนี. (2557). **กู่บีมปัตตานีไม่ระเบิดอีกอื้อ เด็ก 5 ขวบสังเวย 2 ขวบอยู่ไอซียู**. สืบค้นจาก <https://www.isranews.org/content-page/67-south-slide/29764-5years.html>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบานา. (ม.ป.ป.). **แผนที่องค์การบริหารส่วนตำบลบานา**. สืบค้นจาก <http://www.bana.go.th/index.php/ct-menu-item-9/ct-menu-item-13>.

Hasamoh, A. (2017). Trauma and gender in natural disaster and conflict contexts: a comparative study of Aceh, Indonesia and the Deep South of Thailand. PhD thesis, James Cook University.

MRGOnline. (2550). ผกก.สภ.อ.เมืองปัตตานี ยึดอกรับทหารยิงเด็กดับ 2 เจ็บ 3 เพราะเข้าใจผิด. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/south/detail/9500000043025>.

TKPark. (2555). ภัยพิบัติ เตรียมตัว รู้ รอด 2. สืบค้นจาก shorturl.at/hsFTW.

Sookprecha, T. (2562). การเมืองเรื่องภัยพิบัติ. สืบค้นจาก <https://thematter.co/thinkers/politic-in-disaster/68187>.